

УДК 343.301

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКЛИКІВ І РОЗПОВСЮДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ІЗ ЗАКЛИКАМИ ЯК СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ

Микола РУБАЩЕНКО,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються особливості публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами як особливих видів злочинів. Встановлено, що вони мають самостійний характер. Публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення відповідних діянь вирізняються істотними особливостями, зумовленими інформаційною природою та характером суспільної небезпечності. У разі повної реалізації умислу суб'єкта таких інформаційних дій, що полягає в доведенні до відома адресатів інформації з відповідним змістом, істотна шкода охоронюваним цінностям не заподіюється. Факт такого повідомлення навіть не створює реальну можливість заподіяння такої шкоди. Ця можливість буде опосередкована можливими діями інших осіб. Ці інформаційні дії повинні мати очевидно менш суворий ступінь їх караності порівняно з відповідними злочинними діями.

Ключові слова: публічні заклики, розповсюдження матеріалів із закликами, безпосередній об'єкт злочину, предмет злочину, характер суспільної небезпечності

THE PECULIARITIES OF PUBLIC CALLS TO CRIME AND THE DISTRIBUTION OF MATERIALS WITH CALLS AS SOCIALLY DANGEROUS ACTS

Mykola RUBASHCHENKO,
Candidate of Law Sciences,
Associate Professor at the Department of Criminal Law № 1
of Yaroslav Mudryi National Law University

SUMMARY

Based on the cross-cutting nature, the article explores the features of public calls and the distribution of materials with calls as special types of crimes. It is established that they have an independent character. Public calls and the distribution of materials with calls to appropriate actions are distinguished by significant features due to the informational nature and nature of public danger. If the subject of such information actions fully implements intent, significant harm to protected values is not caused. The fact of notifying the public does not even create a real possibility of causing such harm. The opportunity will be mediated by the possible actions of others. These informational actions should have an obviously less severe degree of punish ability in comparison with the corresponding criminal acts.

Key words: public calls to crime, distribution of materials with calls to crime, direct object of crime, crime against the state, grounds of national security of Ukraine.

Постановка проблеми. У зв'язку з актуалізацією процесів реформування кримінального законодавства України та створенням згідно з Указом Президента України від 07 серпня 2019 р. № 584/2019 робочої групи з питань розвитку кримінального права [2] на порядку денному кримінально-правових досліджень знаходяться питання оптимізації тексту кримінального закону, посилення його якісних характеристик (ясності, чіткості, однозначності). Досягнення цього потребує ґрунтовного аналізу та вирішення проблем використання та інтерпретації наскрізних кримінально-правових термінів.

Чимало кримінально-правових термінів мають наскрізний характер, в т. ч. й ті, що використовуються в Особливій частині Кримінального кодексу України (далі – КК). До наскрізних кримінально-правових термінів належать такі, які неодноразово використовуються у законі про кримінальну відповідальність. Тобто йдеться про такі терміни, які зовні виражені одним і тим самим словом чи сполученням слів, зустрічаються в тексті кримінального закону два та більше разів і характеризуються однакоим змістом – однозначністю. Як я вже зазначав у попередніх публікаціях, «наскрізні кримінально-правові терміни повинні

були б мати однакове значення як у науці, так і в практиці, однак *defacto* вони часто розуміються та/або використовуються по-різному, іноді навіть у межах одного й того самого інституту, що головним чином і зумовлює необхідність упровадження досліджуваного поняття у кримінально-правову матерію» [10, с. 144].

Наскрізний характер мають терміни «публічні заклики» та «розповсюдження матеріалів із закликами». Метою статті є встановлення наскрізної природи згаданих термінів та основних особливостей тих злочинів, об'єктивна сторона яких виражається законодавцем у таких термінах. Це дозволить визначити їх єдину природу і спільні ознаки та на підставі цього сформулювати підґрунтя для подальших висновків стосовно правил криміналізації/декриміналізації таких діянь.

Виклад основного матеріалу. Обидва терміни згадуються виключно в Особливій частині КК. Термін «публічні заклики» позначає самостійне суспільно небезпечне діяння – інформаційну дію, відмінну від інших суспільно небезпечних діянь, описаних у тексті закону. Виняток, як уже було раніше констатовано, становить лише згадування «публічних закликів» у диспозиції ч. 1 ст. 258-5 КК («Фінан-

сування тероризму»), де у зв'язку з особливим контекстом використання цього терміна він позначає не тільки власне самі публічні заклики до вчинення терористичного акту, а й розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів із такими закликами [10, с. 146]. Термін «розповсюдження матеріалів» використовується в законі на позначення самостійного суспільно небезпечного діяння, що завжди альтернативно передбачено в парі з «публічними закликами». Водночас «публічні заклики» не завжди супроводжуються суспільством із розгляданим терміном. По-перше, у ч. 1 ст. 258-5 КК термін «публічні заклики» за змістом містить і «розповсюдження матеріалів із закликами». По-друге, у ч. 1 ст. 299 КК («Жорстоке поводження з тваринами») використано словосполучення «поширення матеріалів із закликами», що за змістом повністю збігається з його типовим аналогом «розповсюдження матеріалів із закликами».

Публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами, будучи самостійними суспільно небезпечними діями, завжди спонукають до вчинення таких дій, що самі собою окремо описуються законодавцем (окремо криміналізовані). У цьому зв'язку, виходячи з аналізу відповідних статей Особливої частини КК, можна вказати на такі положення, що розкривають їх особливості.

1. Публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами є самостійними (альтернативними) діями, що не перетинаються за своїм змістом. Розмежування публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами проводиться за цілим рядом ознак, яке автором вже було відображено в попередніх публікаціях¹. Проте головною розмежувальною ознакою тут виступає предмет злочину та спосіб його руху під час вчинення злочинного діяння. У процесі публічних закликів від суб'єкта заклику до публіки рухається інформація, що містить усі необхідні відомості, які структурно складають мінімум один заклик. При розповсюдженні матеріалів із закликами суб'єкт заклику здійснює рух матеріалів, що містять таку інформацію, за якого кожному адресату спрямовується певний матеріальний носій такої інформації, і тільки завдяки власним операціями з яким (відкриття електронного повідомлення, перелистування газети тощо) адресат спроможний ознайомитися зі змістом заклику.

2. Публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами завжди є інформаційними діями, які полягають у повідомленні інформації, зміст якої спрямований викликати в публіки бажання (намір) на вчинення відповідних дій. Як і у всіх інформаційних діях, їхня суть також полягає в передачі інформації в певній формі. Однак, на відміну від багатьох інших інформаційних дій, проголошуваний заклик або такий, що міститься в матеріалах, на відміну від різних видів розголошення охоронюваної інформації чи погроз, має своєю ціллю не просто ознайомити адресата з певною інформацією, а спонукати його до вчинення певних діянь.

3. Публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами спонукають не просто до будь-яких діянь, а до таких, які окремо вже й так криміналізовані, тобто які вже є злочинними самі собою. Зазначене положення зумовлює виникнення проблем співвідношення публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами із підбурюванням до вчинення тих діянь, до яких спонукають і відповідні заклики².

¹ Дет. про це див.: Рубашенко М.А. Щодо розмежування публічних закликів та розповсюдження матеріалів із закликами як самостійних форм злочину, передбаченого ст. 110 Кримінального кодексу України. Юридична осінь 2014 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. (Харків, 14 листоп. 2014 р.). Харків : НЮУ, 2014. С. 120–123.

² Дет. про це див.: Рубашенко М.А. Проблеми співвідношення публічних закликів та підбурювання до злочину. Світ науки та освіти. 2018. № 1. С. 19–25.

Можливість протиставлення публічних закликів / розповсюдження матеріалів із закликами – з одного боку, та діянь, до яких ці заклики / матеріали із закликами схиляють, зумовлена передусім особливостями характеру їх суспільної небезпечності. Самі собою публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами не є реалізацією умислу на безпосереднє вчинення суб'єктом злочину відповідних злочинних діянь: а) дій з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, б) зміни меж території України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, в) терористичного акту, г) дій, що загрожують громадському порядку, г) жорстокого поводження з тваринами, д) агресивної війни чи розв'язування воєнного конфлікту або е) геноциду. Їх суспільна небезпечність полягає лише у створенні можливості того, що внаслідок повідомлення інформації, що містить заклик, або поширення матеріалу з такою інформацією в інших осіб виникне бажання безпосередньо вчинювати перелічені злочинні діяння. Але головне, що в разі дійсного вчинення такими іншими особами перелічених злочинних діянь останні будуть реалізацією умислу саме цих (інших) осіб.

При вчиненні перелічених злочинних діянь безпосередньо (терористичний акт, жорстоке поводження з тваринами і т. д.) їхня суспільна небезпечність полягає в заподіянні істотної шкоди охоронюваним цінностям або ж у створенні реальної загрози заподіяння істотної шкоди в разі нереалізації / неповної реалізації умислу. Публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення відповідних дій лише створюють можливість (загрозу) заподіяння такої шкоди іншими особами внаслідок впливу на них змісту закликів. Умисел винної особи в такому разі повністю вичерпується вчиненням самих інформаційних дій – публічних закликів або розповсюдження матеріалів. А в разі повної реалізації умислу суб'єкта таких інформаційних дій, що полягає в доведенні до відома адресатів інформації з відповідним змістом, істотна шкода охоронюваним цінностям не заподіюється. Крім того, фактом такого повідомлення навіть не створюється безпосередня можливість (загроза) заподіяння такої шкоди. Ця можливість матиме опосередкований можливими діями інших осіб характер. Указані особливості в характері суспільної небезпечності публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами зумовлюють очевидно менш суворий ступінь їх караності порівняно з відповідними злочинними діяннями, в т. ч. порівняно з караністю підбурювання до таких діянь (див. для порівняння санкції ч. 1 ст. 109 та ч. 2 ст. 109, ч. 1 ст. 258 та ч. 1 ст. 258-2, ч. 1 ст. 294 та ст. 295, ст. 436 та ст. 437, ч. 1 ст. 442 та ч. 2 ст. 442 КК). Тому непропорційними та невинуватими суворими є санкції за публічні заклики до діянь, що містять ознаки жорстокого поводження чи поширення матеріалів із закликами до таких дій (ст. 299 КК), а так само за публічні заклики до зміни меж території України на порушення порядку, встановленого Конституцією України.

Такі особливості в характері суспільної небезпечності розгляданих інформаційних дій та відносно рідкісні випадки, коли законодавець вдається до їх криміналізації, дозволяють зробити похідний висновок: якщо публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення конкретних діянь спеціально не передбачені (окремо не описані) в тій чи іншій статті Особливої частини КК, то значить вчинення таких інформаційних дій не можна вважати караним. Це загальне правило, яке у практичному вимірі може бути дуже корисним. У правозастосувачів вже неодноразово виникали проблеми кримінально-правової оцінки таких «спеціально не передбачених» інформаційних дій. Так, у слідчій практиці були помічені спроби

публічних закликів до ухилення від призову за мобілізацією чи до невиконання вказівок військоматів інтерпретувати як перешкоджання законній діяльності Збройних сил України та інших військових формувань (ст. 114-1 КК) [9]. Ще один «свіжий» приклад – у зв'язку з публічною погрозою-попередженням, висловленою народною депутаткою стосовно глави держави, розціненої як публічний заклик до посягання на його життя, було відкрито провадження за ч. 3 ст. 109 та ст. 112 КК [11; 12].

Попри очевидну відсутність у наведених прикладах ознак вказаних злочинів, сьогодні потребує розробки питання криміналізації публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення злочинів як таких. Можливо, доцільно обмежитися вказівкою на заклики до вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, розмістивши статтю відповідного змісту серед злочинів проти громадської безпеки. Проте в будь-якому разі на користь вказаного свідчить як позитивний зарубіжний досвід (КК Австрії, ФРН), так і можливість завдяки цьому уникнути виділення кількох статей у різних розділах Особливої частини КК, замінивши їх на одну статтю, що міститиме загальну норму.

4. Буквальний аналіз відповідних статей Особливої частини КК вказує на те, що такі діяння, до вчинення яких публіка (адресат) схиляється закликами, можуть бути лише активною формою поведінки – діями: а) «публічні заклики донасилницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення *таких дій*» (ч. 2 ст. 109 КК), б) «а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення *таких дій*» (ч. 1 ст. 110 КК), в) «публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження <...> матеріалів з такими закликами» (ч. 1 ст. 258-2 КК), враховуючи що згідно з ч. 1 ст. 258 КК терористичний акт визначається через «застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи *інших дій*», г) «публічні заклики до *погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження <...> матеріалів такого змісту*» (ст. 295 КК), ґ) «публічні заклики до агресивної війни або до розв'язування воєнного конфлікту, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення *таких дій*... або розповсюдження таких матеріалів» (ст. 436 КК). Виняток становлять лише два випадки. Перший – «публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення *таких дій*» (ч. 1 ст. 299 КК). У цьому разі при формулюванні публічних закликів законодавець відсилає до «діянь», що можуть охоплювати як активну, так і пасивну форми жорстокого поводження (напр., господар не годує домашню тварину, й остання в муках гине з голоду). Щоправда, дивує відсилка лише до активної форми поведінки при формулюванні поширення матеріалів. Другий – «публічні заклики до геноциду, а також виготовлення матеріалів із закликами до геноциду з метою їх розповсюдження або розповсюдження таких матеріалів» (ч. 2 ст. 442 КК), зважаючи на те, що геноцид формулюється як «*діяння, умисно вчинене з метою...*» (ч. 1 ст. 442 КК).

5. Діяння, до яких закликається публіка (адресат) при публічних закликах або розповсюдженні матеріалів із закликами, загалом посягають на той самий об'єкт, що й самі публічні заклики/розповсюдження матеріалів із закликами. Норми про відповідальність за обидва цих діяння розміщуються поряд – в одній і тій самій статті чи сусідніх статтях. Структурно використовуються різні прийоми законодавчої техніки, що не є виправданим. Зазначені прийоми можуть

бути зведені до таких груп, за яких публічні заклики/розповсюдження матеріалів із закликами виступають:

а) самостійною формою об'єктивної сторони складу злочину (див. ст. 110 та 299 КК);

б) діями в окремому складі злочину, виділеного в другій частині однієї й тієї самої статті (див. ст. 109 та 442 КК);

в) діями в окремому складі злочину, виділеного в окремій статті (див. ст. 258-2, 295 і 436 КК).

Однаково вдалими видаються останні два прийоми. Вони дозволяють уникнути ототожнення характеру та ступеня суспільної небезпечності безпосередньо злочинних дій і публічних закликів до таких дій / розповсюдження матеріалів із такими закликами, та відповідно – надати самостійно оцінку таким діям шляхом вказівки на менш суворі за видом і розміром покарання.

6. Зважаючи на те, що статті, якими передбачено кримінальну відповідальність за аналізовані інформаційні дії, передбачені в різних розділах Особливої частини КК, публічні заклики в чинному КК можуть посягати на різні суспільні відносини, що ним охороняються. На один і той самий родовий об'єкт посягають публічні заклики / розповсюдження матеріалів із закликами, передбачені ч. 2 ст. 109 і 110 КК – на основи національної безпеки України, ст. 295 і 299 КК – на громадський порядок і моральність, ст. 436 та ч. 2 ст. 442 КК – на мир, безпеку людства та міжнародний правопорядок. Родовим об'єктом злочину, передбаченого ст. 258-2 КК («Публічні заклики до вчинення терористичного акту») є громадська безпека. Водночас кожен із зазначених різновидів інформаційних дій посягає на безпосередній об'єкт, який обов'язково знаходиться в межах родового та який не збігається з безпосереднім об'єктом інших діянь, передбачених в тому чи іншому розділі.

Водночас основний безпосередній об'єкт злочинів, на які посягають злочинні дії у виді публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами, можна більшою мірою конкретизувати, указавши на інформаційні відносини, центральною цінністю яких є інформаційна безпека. Ці відносини також виникають із приводу охорони цінностей, безпека яких забезпечується відповідними розділами Особливої частини КК, але у сфері реалізації права вільно поширювати інформацію, тобто охорони від поширення інформації такого змісту, сприйняття якого людьми може викликати в них бажання (намір) безпосередньо вчинювати відповідні злочинні діяння. Ідеться про інформаційні відносини, які регулюються ст. 34 Конституції України, Законом України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ та іншими нормативно-правовими актами.

Так, згідно з ч. 3 ст. 34 Конституції України здійснення передбаченого цією статтею права вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір може бути обмежене законом, зокрема в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності [1]. На реалізацію цього конституційного припису в ст. 28 Закону України «Про інформацію» зазначається, що «інформація не може бути використана для закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини». [7]. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» забороняються пропаганда жорстокого поводження з тваринами, заклики до жорстокого поводження з ними [6]. У свою чергу, ст. 3 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» заборонено використання засобів масової інформації для «закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганди

війни, насильства та жорстокості; розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі; розповсюдження порнографії, а також з метою вчинення терористичних актів та інших кримінально караних діянь; пропаганди комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки; популяризації або пропаганди держави-агресора та її органів влади, представників органів влади держави-агресора та їхніх дій, що створюють позитивний образ держави-агресора, виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України; втручання в особисте і сімейне життя особи, крім випадків, передбачених законом; заподіяння шкоди честі і гідності особи; розголошення будь-якої інформації, яка може призвести до вказання на особу неповнолітнього правопорушника без його згоди і згоди його законного представника» [4]. Також забороняється поширення через засоби масової інформації або в будь-який інший спосіб інформації, яка відповідно до ст. 17 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» має на меті пропаганду або виправдання тероризму, містить висловлювання осіб, які чинять опір чи закликають до опору проведення антитерористичної операції [3]. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про захист суспільної моралі», «забороняються виробництво та розповсюдження продукції, яка: пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропагує фашизм і неонацизм; принижує або ображає націю чи особистість за національною ознакою; пропагує бузвірство, блюзнірство, неповагу до національних і релігійних святинь; принижує особистість, є проявом знущання з приводу фізичних вад (каліцтва), з душевнохворих, літніх людей; пропагує невігластво, неповагу до батьків; пропагує наркоманію, токсикоманію, алкоголізм, тютюнопаління та інші шкідливі звички» [5].

Цим приписам загалом кореспондують встановлені у відповідних статтях Особливої частини КК заборони щодо публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення дій з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади (ст. 109 КК), дій з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією (ст. 110 КК), терористичного акту (ст. 258-2 КК), дій, що загрожують громадському порядку (ст. 295 КК), жорстокого поводження з тваринами (ст. 299 КК), агресивної війни, розв'язування воєнного конфлікту (ст. 436 КК) та геноциду (ст. 437 КК). Зазначеними заборонами забезпечується кримінально-правова охорона основ національної безпеки України (основ конституційного ладу, державної влади та територіальної цілісності України), громадської безпеки, громадського порядку і моральності, а також миру і безпеки людства – однак лише в частині інформаційної безпеки.

Предметом вказаних злочинів є: а) у разі вчинення публічних закликів – інформація, зміст якої характеризується спрямованістю інформаційного впливу на те, щоб викликати в людей, яким інформація повідомляється, бажання (намір) безпосередньо вчинити відповідні злочинні діяння; б) у разі вчинення розповсюдження матеріалів із закликами – матеріали, у яких зафіксована така інформація. Інформація, що міститься в закликах, і матеріали, у яких зафіксована така інформація, не входять до структури відносин, які охороняються, та не є складовою частиною інформаційної безпеки, оскільки мають негативний (шкідливий) зміст. Об'єктом кримінально-правової охорони не можуть бути відносини, які виникають із приводу предметів, що мають явно виражені соціально-негативні властивості. Навпаки, об'єктом злочину є якраз відносини, спрямовані на протидію поширенню інформації,

яка за своїм змістом здатна викликати в людей бажання вчинити злочинні діяння [8, с. 68].

Висновки. Підсумовуючи дослідження, можна зробити такі висновки щодо особливостей публічних закликів і розповсюдження матеріалів із закликами як суспільно небезпечних діянь: 1) зважаючи на наскрізну природу термінів, які позначають ці суспільно небезпечні діяння, законодавцю необхідно дотримуватися однакового підходу до їх формулювань та у зв'язку з цим удосконалити формулювання, використані в диспозиціях ч. 1 ст. 258-2 та ч. 1 ст. 299 КК; 2) ураховуючи самостійний характер цих інформаційних дій, вони обидві альтернативно мають відобразитися при описі об'єктивної сторони відповідного складу злочину; 3) оскільки публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення відповідних діянь вирізняються істотними особливостями, зумовленими інформаційною природою та характером суспільної небезпечності, то відповідальність за їх вчинення має бути передбачена окремою статтею чи частиною статті Особливої частини КК з менш суворою караністю порівняно з караністю за ті діяння, до яких закликається публіка (адресат); 4) законодавцю доцільно проаналізувати відповідний міжнародний досвід і замість множення статей передбачити одну із загальною (універсальною) нормою, яка б передбачала відповідальність за публічні заклики та розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення будь-якого злочину (чи, скажімо, лише тяжких та особливо тяжких злочинів); 5) основним безпосереднім об'єктом злочинів, які полягають у публічних закликах чи розповсюдженні матеріалів із закликами, завжди є ті суспільні відносини (цінності, блага), що охороняються у разі безпосереднього вчинення діянь, до яких закликається публіка (адресат), однак зазначені відносини (цінності, блага) можна конкретизувати (обмежити) вказівкою на сферу інформаційної безпеки (охорони від поширення інформації відповідного шкідливого змісту).

Список використаної літератури:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-BP> (дата звернення: 24.11.2019).
2. Питання Комісії з питань правової реформи: Указ Президента України від 07 серпня 2019 р. № 584/2019. *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/584/2019> (дата звернення: 24.11.2019).
3. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 24.11.2019).
4. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2782-XII. *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення: 24.11.2019).
5. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV. *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1296-15> (дата звернення: 24.11.2019).
6. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21 лютого 2006 р. № 3447-IV. *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1296-15> (дата звернення: 24.11.2019).
7. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 24.11.2019).
8. Рубашенко М.А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України : монографія. Харків : Право, 2016. 286 с.

9. Рубашенко М.А. Про можливість учинення перешкоджання законній діяльності військових формувань України (ст. 114-1 КК) у формі інформаційних дій. Протидія проявам тероризму, сепаратизму, екстремізму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 28 жовт. 2016 р.). Дніпро: ДДУВС, 2016. С. 322–325.

10. Рубашенко М.А. Публічні заклики як наскрізний кримінально-правовий термін: постановка питання. *Проблеми законності*. Вип. 138. С. 142–149.

11. Рябошапка заявив, що у висловлюваннях Федина є очевидні ознаки злочину та підтвердив відкриття проти неї справи. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/politics/10739928-ryaboshapka-zayaviv-shcho-u-vislovlyuvannyah-fedini-ye-ochevidni-oznaki-zlochynu-ta-pidtvverdiv-vidkrittya-proti-neji-spravi.html>. (дата звернення: 24.11.2019)

12. У ДБР відкрили кримінальне провадження проти Федина через її погрози Зеленському. *ZIK*. https://zik.ua/news/2019/11/06/u_dbr_vidkryly_kryminalne_provadzhennya_protty_fedyny_cherez_ii_pogrozy_1684799 (дата звернення: 24.11.2019).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Рубашенко Микола Анатолійович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Rubashchenko Mykola Anatoliyovich – Candidate of Law Sciences, Associate Professor at the Department of Criminal Law № 1 of Yaroslav Mudryi National Law University

rubaschenko@gmail.com